

Observatori de
DESENVOLUPAMENT ESTRATÈGIC
a Catalunya

Documents de Prospectiva i Estratègia

Número 9

Juliol i Agost 2003

LES CIUTATS EUROPEES¹

¹ Es tracta d'una adaptació de Rozenblat, Céline i Cicille, Patricia (2003)
Les villes européennes Paris: La documentation française-DATAR.
<http://www.datar.gouv.fr>

Generalitat
de Catalunya

La sèrie de documents de prospectiva i estratègia és una iniciativa de l'Observatori de Desenvolupament Estratègic a Catalunya (ODECAT) i el Pla Governamental CAT 21 de la Generalitat de Catalunya. El seu objectiu és el d'impulsar un procés de reflexió prospectiva i estratègica d'abast territorial per al país en un horitzó de futur. Aquesta iniciativa neix del convenciment profund que davant dels formidables canvis als que estem assistint, cal fomentar la reflexió a mig i llarg termini, que fugi de les conjuntures del moment.

El Departament de la Presidència no comparteix necessàriament les opinions expressades pels autors d'aquests treballs.

<http://www.odecat.net>

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Pla Governamental CAT 21

<http://www.gencat.net/cat21>

ÍNDEX

1. Introducció	7
2. Els indicadors.....	9
3. La classificació de les 180 aglomeracions segons les seves funcions internacionals.....	17
4. Diferencial entre població i nivell d'influència.....	19
5. La diversificació econòmica.....	20
6. Cap a una 'ciutat global' europea?.....	22

INTRODUCCIÓ

L'any 1989 la Datar francesa (Délégation à l'aménagement du territoire et a l'action régionale) va publicar un primer estudi sobre les ciutats europees, l'objectiu del qual era descriure i jerarquitzar les ciutats europees a través de la posició que ocupaven en un conjunt de 15 indicadors. L'any 2003 la Datar publica aquest nou estudi sobre les ciutats europees, en total 180 aglomeracions urbanes de més de 200.000 habitants de la Unió Europea, més Suïssa i Noruega. Pel que fa a Catalunya, l'estudi inclou les aglomeracions urbanes de Barcelona i Tarragona (que inclou Reus), i en aquesta adaptació hem fet referències concretes a la seva ubicació respecte als indicadors sempre que ha estat possible. Pel que fa al conjunt dels Països Catalans, també apareixen les ciutats de València, Palma de Mallorca i Alacant.

Les ciutats que formen part de l'estudi es classifiquen en funció de cadascun dels quinze indicadors, i a través d'un sistema de puntuació s'elabora el rànquing de ciutats en 7 nivells diferents. Una classificació d'aquest tipus sempre presenta aspectes polèmics, bé perquè sembli sobredimensionar el paper d'algunes ciutats o bé perquè sembli que d'altres puguin estar subvalorades. Així per exemple, una ciutat com Frankfurt surt relativament mal classificada, en la posició número 19 del rànquing i en el grup 4 de ciutats, tot i que és un dels centres financers més importants d'Europa i disposa d'un nus aeroportuari igualment de primer nivell europeu. El que fa que aparegui tan avall en la classificació és la baixa puntuació que obté en altres aspectes com ara l'activitat cultural o la recerca. Una puntuació més equilibrada en un ventall més ampli de sectors fa que, en canvi, una ciutat com Amsterdam se situï en la quarta posició del rànquing europeu, en el segon grup de ciutats que se situen just per sota de les dues grans metròpolis europees, Londres i París. L'estudi tendeix doncs a primar la multifuncionalitat de les ciutats per sobre de la seva especialització.

També cal tenir en compte que l'estructura dels diferents estats afecta també la posició de les diferents ciutats en dos aspectes importants. D'una

banda, la situació econòmica dels països afecta la posició de les seves ciutats. D'una altra banda, la diferent forma de distribució urbana característica de cada estat, fa que disposi d'una xarxa més o menys àmplia de ciutats petites i mitjanes, o bé presenti una estructura urbana més concentrada al voltant de grans ciutats. Aquesta situació afecta notablement la posició que ocupen les ciutats alemanyes, belgues o suïsses en el rànquing, en les quals per exemple, les universitats més prestigioses es troben en ciutats molt petites que de vegades ni tan sols apareixen al rànquing. Cal no oblidar doncs que l'estudi fa referència a les ciutats i no als territoris, de manera que no recull de manera exhaustiva la seva activitat en el seu conjunt, sinó només la que fa referència a les ciutats.

Per definir el concepte de ciutat a analitzar per l'estudi, s'ha realitzat una tria entre els tres grans grups de mètodes per delimitar aquestes unitats. En primer lloc, les ciutats, que es defineixen pels límits administratius dels termes municipals o pel seu estatus jurídic. En segon lloc, les aglomeracions urbanes es caracteritzen per la seva continuïtat física. I en darrer lloc, les regions urbanes agrupen totes les zones que depenen d'un centre urbà. Les autores de l'estudi han optat per la segona definició, aquella que considera la ciutat com una aglomeració urbana.

2. ELS INDICADORS

---

1. Població a l'any 2000

En referència a aquest indicador bàsic, la recerca agrupa les ciutats de l'estudi en sis grans nivells, el de les grans metròpolis de París i Londres; un segon nivell de concentracions urbanes de més de tres milions d'habitants on trobaríem Barcelona, juntament amb Milà, Madrid, Berlín, Essen i Atenes; un tercer grup que va des del milió i mig fins als tres milions, amb ciutats com Munic, Hamburg, Roma, Brussel·les o Manchester; un quart grup amb les ciutats de més d'un milió d'habitants, com ara Amsterdam, Dublín o Hèlsinki; un cinquè grup amb les ciutats de més de mig milió d'habitants, on estroben Zuric o Oslo, i finalment el grup de ciutats entre dos-cents mil i cinc-cents mil habitants.

2. Evolució de la població 1950-1990

Aquest indicador recull el creixement de les ciutats de l'estudi fent servir l'any 50 com a base zero. El grup 1, on trobem ciutats com Madrid o Cannes, el grup 2, on trobem ciutats com Milà, Atenes o Hèlsinki, i el grup 3, correspon a ciutats que han tingut un creixement demogràfic continuat a través de tot el període. Les ciutats dels grups quatre i cinc varen créixer fins als anys setanta per entrar després en un període d'estancament, mentre que el grup de ciutats del sisè grup han perdut població en el període 1970-1990.

3. Tràfic dels ports marítims el 1999

Aquest indicador té en compte el nombre total del tràfic portuari marítim en tones. En el conjunt d'Europa hi ha una cinquantena de ports amb un tràfic superior als dos milions de tones. El port marítim més important d'Europa, a molta distància de la resta (322 milions de tones) és el de Rotterdam, seguit dels d'Anvers (116), Marsella (94), Hamburg (85), La Haia (67), Amsterdam i Londres.

4. Tràfic de passatgers als aeroports el 2001

Aquest indicador mesura el nombre de passatgers que utilitzen cada aeroport. Aquest tràfic de passatgers ve determinat per la influència de la ciutat, per la funció de hub, entesa com la concentració d'ús que exerceix una companyia en un aeroport concret per generar economies d'escala i que el converteix en un centre d'operacions (xàrters, escales, manteniment, etc.), per la centralitat regional que exerceix en forma de gateway, amb nusos de comunicació multinodals (carreteres, aeroport, port, ferrocarril). Els aeroports de Londres i París se situen en els dos primers llocs, seguits per Frankfurt i Amsterdam (amb un fort paper com a hubs).

5. Accessibilitat a altres ciutats

L'accessibilitat es mesura com el nombre de ciutats a les quals es pot realitzar el viatge d'anada i tornada en un sol dia, sigui amb avió o tren, privilegiant que l'accés sigui a ciutats estrangeres per sobre de les del mateix estat. París apareix com la ciutat més accessible d'Europa amb 117 ciutats accessibles en un sol dia. En un segon grup trobem ciutats com Brussel·les, Amsterdam, Ginebra o Düsseldorf. El tercer grup el formen ciutats com Luxemburg, Colònia, Frankfurt, Londres, Bolonya o Lió. La pertinença al segon o el tercer grup correspon no tant al nombre absolut de ciutats accessibles com que siguin fora del seu estat (des de Londres per exemple s'accedeix a 97 ciutats, un terç de les quals, però, són a la Gran Bretanya). El quart grup el formen ciutats amb una accessibilitat a entre 50 i 90 ciutats, on trobem Barcelona (en la qual tres quartes parts de les ciutats accessibles es troben fora de l'estat), Roma, Viena o Estocolm. En un cinquè grup es troben les ciutats amb poques connexions estrangeres, com Florència, Bilbao, València, Newcastle o Bordeus, mentre que el darrer grup és format principalment per ciutats sense aeroports internacionals.

6. Seus de grans grups europeus

Aquest indicador és una funció entre el nombre de seus de grans grups empresarials europeus que es troben en cada ciutat i la seva xifra de facturació. Com

a gran grup s'han entès aquelles empreses que facturen més de cinc mil milions d'euros anuals. La selecció territorial que mostra aquest indicador és molt forta, és a dir, una concentració d'empreses en unes quantes ciutats que disposen dels serveis financers, de comunicacions i que són sovint centres polítics també importants. Així, Londres i París concentren el 40% de les seus de grans empreses europees, seguides d'Amsterdam, Munic, Zuric i Estocolm. Dels sis grups de què es compon aquest indicador, Barcelona es troba en el cinquè i Tarragona en el sisè.

7. Seus financeres

Aquest indicador es fonamenta en la presència de grups bancaris i financers internacionals i en la presència de borses de nivell internacional. A través dels anys noranta s'ha produït un gran procés de fusions i adquisicions que ha tingut com a resultat que quatre ciutats (Londres, París, Frankfurt i Luxemburg) concentrin, per exemple, el 80% dels fluxos financers europeus. Les ciutats dels nivells 2 i 3 corresponen principalment a les capitals econòmiques dels estats, disposen d'una borsa internacional o bé són ciutats especialitzades en algun sector econòmic que fa que siguin seus de diverses empreses del sector.

8. Turisme urbà

El turisme urbà, mesurat en el nombre de pernoctacions turístiques anuals. Segons aquest criteri, un primer grup el formen Londres i París, amb 44 i 36 milions de pernoctacions respectivament. Entre 10 i 15 milions de pernoctacions se situen Roma, Venècia, Berlín, Madrid i Florència. El tercer grup de ciutats, amb un nombre de pernoctacions entre 4 i 9 milions, el formen ciutats com Barcelona, Palma, Nàpols, Munic, Milà o Atenes. Els grups quart, cinquè i sisè - on es troba Tarragona - el formen ciutats amb menys de 4 milions de pernoctacions. Cal destacar que si es relaciona el nombre absolut de pernoctacions amb la població de la ciutat, Venècia i Blackpool serien les més turístiques (al voltant de 30 pernoctacions per habitants) mentre que Palma se situaria en tercer lloc amb una mica més de 20 pernoctacions per habitant.

9. Fires i salons internacionals

Aquest indicador mesura els salons i fires internacionals celebrats a cada ciutat donant un pes específic al fet que estiguin orientats als professionals. París és la ciutat que en concentra un major nombre, però en termes generals és un dels indicadors que presenta una major equilibri, i on trobem ciutats mitjanes amb un gran pes en el sector, com Birmingham, que se situa al mateix nivell que la capital francesa i Londres. Cal destacar també que el conjunt de ciutats alemanyes format per Colònia, Düsseldorf, Nuremberg, Frankfurt, Munic, Stuttgart i Essen sumen el mateix nombre que París i Londres junts. Barcelona se situa en el tercer grup de ciutats, mentre que Tarragona es troba en el sisè grup.

10. Congressos internacionals

L'organització de congressos internacionals juga un paper molt important en la influència que poden generar les ciutats, alhora que els reporta molts beneficis. També exigeixen, però, unes bones comunicacions, principalment aèries, i unes bones infraestructures, tant a nivell d'hotels com de palaus de congressos, capaços d'acollir centenars o fins i tot milers d'assistents. Això fa que l'indicador amb què es mesura aquest element, l'organització de congressos, primant els internacionals, amb una durada de tres dies o més, dibuixi un escenari en el qual tan sols 36 ciutats europees són capaces d'organitzar més de 15 congressos anuals. París és la ciutat capdavantera a Europa amb més de 300 congressos anuals, seguida d'un grup de tres ciutats, Londres, Viena i Brussel·les, que n'organitzen al voltant de 200. Un tercer grup el formen Ginebra i Amsterdam, amb 120 congressos anuals, juntament amb Madrid i Berlín, que n'organitzen al voltant de 100, i en el qual també trobem Barcelona. Tarragona se situa en el grup 6.

11. Museus

Aquest indicador mesura el nombre de museus de cada ciutat, introduint una correcció per la seva importància. Londres i París es troben també en aquest indicador formant un primer grup, atès que disposen de més de 200 museus

dels quals els més coneguts -el Louvre, Orsay i Versalles a París, i el British Museum i la National Gallery de Londres- reben en conjunt més de vint milions de visites anualment. Darrere aquest grup en trobem un altre format per Viena, Roma i Berlín, que compten al voltant d'un centenar de museus. En tercer grup trobem altres ciutats molt importants museísticament com Madrid, Florència, Amsterdam, Atenes, Lisboa i Copenhaguen. Barcelona apareix en el quart grup al costat de ciutats com Estocolm, Brussel·les, Lió o Edimburg, mentre que Tarragona es troba en el grup cinquè, a causa de la qualitat del llegat romà.

12. Patrimoni cultural

Aquest apartat mesura l'activitat i el patrimoni cultural de les ciutats basant-se en la classificació de la guia Michelin, la qual té en compte tant el patrimoni cultural i monumental de les ciutats com la seva oferta cultural en forma de festivals. París es destaca com la ciutat que concentra més oferta i patrimoni cultural d'Europa, seguida de Roma, Londres, i Berlín. Barcelona es troba en el tercer grup de ciutats i Tarragona apareix en el cinquè.

13. Estudiants a les ciutats

El nombre d'estudiants superiors pot ser una bona mesura de la influència que exerceixen les ciutats com a centres d'ensenyament i recerca. Amb tot, cal tenir en compte que en molts casos, grans universitats i de molt prestigi es troben justament en ciutats petites, tal com trobem a Oxford i Cambridge (Gran Bretanya), Lovaina (Bèlgica) o Heidelberg (Alemanya). En termes generals, però, es pot dir que les grans ciutats europees es troben també al capdavant pel que fa al nombre d'estudiants que apleguen. Així, en el primer grup de ciutats trobem des de París (350 000 estudiants), Londres, (300 000), Milà (280 000), Madrid (260 000) i Roma (230 000).

14. Edició de revistes científiques

L'edició de revistes científiques s'empra en l'estudi com a mesura d'una activitat molt especialitzada que aporta molt de prestigi a la ciutat. Europa concentra

més del quaranta per cent de les revistes científiques mundials, però d'aquestes, només la meitat es publiquen en les ciutats que l'estudi pren en consideració, i cal tenir en compte que només a Oxford, per exemple, ja es publiquen el 20% del total europeu, i que el conjunt de Gran Bretanya arriba al 43%. Entre les ciutats de l'estudi, Londres, Amsterdam, Rotterdam, París, Berlín, Basilea, Copenhagen i Stuttgart concentren gairebé la meitat de l'edició de publicacions científiques. Barcelona -cinquè grup- i Tarragona -sisè- se situen en el grup de cua d'Europa en aquest àmbit.

15. Centres de recerca

Aquest indicador mesura l'activitat en recerca i innovació que es du a terme en les ciutats de l'estudi, segons les dades del Programa Marc de Recerca i Desenvolupament Tecnològic de la Unió Europea. Segons aquest criteri, París i Londres tornen a situar-se al capdavant de l'activitat en recerca i desenvolupament. Darrere seu trobem un segon grup format per Atenes i Madrid. Barcelona es troba en un tercer grup, juntament amb ciutats com Munic, Roma o Brussel·les. Un quart grup és format per ciutats com Berlín, Viena, Dublín o Amsterdam. Tarragona se situa en el sisè grup.

Punts obtinguts i rànquing de les ciutats		
Classificació de ciutats	Punts	Rang
Classe 1		
París	81	1
Londres	76	2
Classe 2		
Madrid	62	3
Amsterdam	59	4
Milà	57	5
Classe 3		
Barcelona, Berlín, Roma	55	6
Brussel·les, Viena	53	9
Munic, Estocolm	52	11
Lisboa	51	13
Classe 4		
Atenes, Colònia	50	14
Copenhaguen	49	16
Dublín, Lió	47	17
Frankfurt	46	19
Düsseldorf, Hèlsinki, Zuric	45	20
Florència, Hamburg, Marsella	44	23
Ginebra, Oslo	43	26
Tolosa de Llenguadoc	42	28
Classe 5		
Nàpols, Rotterdam, Stuttgart	40	29
Bolonya	39	32
Edimburg, Torí	38	33
Birmingham, Manchester, Estrasburg, València	37	35
Anvers, Bilbao, Bordeus, Essen, Lille, Niça, Sevilla	36	39
Basilea, Glasgow, Göteborg, Montpeller, Nuremberg	35	46
Hanover, Luxemburg, Venècia	34	51

Leeds, Nantes, Porto, Salònica	33	54
Granada, Palma de Mallorca, Utrecht	32	58
Grenoble, Màlaga	31	61
Classe 6		
Cannes, Rennes, Salzburg, Verona	36	63
Alacant, Bari, Gènova, Trieste	29	67
Dresden, La Haia, Munster, Nancy, Saragossa	28	71
Bremen, Bristol, Dijon, Gant, Gijón, Leipzig, Pàdua, Pamplona, Rouen	27	76
Aix-la-Chapelle, Angers, Cadis, Clermont-Ferrand, Eindhoven, Lausanne, Mulhouse, Palerm, Southampton, Tarragona, Wiesbaden	26	85
Berna, Brest, Cagliari, Friburg, Graz, Liverpool	25	96
Classe 7		
Belfast, Cardiff, Catània, Còrdova, Karlsrue, Leiden, Luton, Malmö, Mannheim, Rostock, Sant Sebastià, Santander, Tampere, Tours, Valladolid, Vigo	24	102
Brunswick, Coventry, Darmstadt, Lieja, Metz, Newcastle-upon-Tyne, Nottingham, Reims, Toulon, Turku, Vitoria-Gasteiz	23	118
Brescia, La Corunya, Múrcia	22	129
Augsburg, Bèrgam, Bielefeld, Bournemouth, Brighton, Halle, Le Havre, Leicester, Lübeck, Messina, Orleans, Portsmouth, Salerno, Tàrent	21	132
Aldershot, Arnhem, Carrara, Charleroi, Enschede, Kassel, Kiel, Linz, Nimègue, Osnabrück,	20	146
Blackpool, Breda, Coblença, Haarlem, Heerlen, Saint-Étienne, Sarrebruck, Sheffield, Swansea	19	156
Caserta, Kingston, Middlesborough, Preston, Southend-on-Sea	18	165
Chatham, Chemnitz, Derby, Erfurt, Magdeburg, Plymouth, Stocke-on-trent, Valenciennes	17	170
Béthune, Lens, Mons	16	178

3. LA CLASSIFICACIÓ DE LES 180 AGLOMERACIONS SEGONS LES SEVES FUNCIONS INTERNACIONALS

L'estudi classifica les ciutats en set grups, en funció dels resultats globals que obtenen en el conjunt d'indicadors analitzats.

Classe 1. París i Londres es configuren com les dues grans metròpolis europees, i segons els criteris de classificació tenen puntuacions similars en la majoria d'indicadors. Londres destaca, però, per un major tràfic portuari així com per l'edició de revistes científiques, mentre que París destaca més per accessibilitat, fires, congressos, llocs d'interès cultural i estudiants universitaris.

Classe 2. En aquest nivell trobem tres ciutats, Madrid, Amsterdam i Milà, de perfils molt diferents. Madrid és la tercera aglomeració urbana europea, Milà és la sisena mentre que Amsterdam és la trenta-quatrena. Madrid i Milà es caracteritzen per alts nivells de tràfic aeri, la concentració de funcions financeres i l'acolliment de fires i salons. Amsterdam destaca per ser el principal centre d'edicions científiques d'Europa, i per una gran presència de seus multinacionals. A Milà, en canvi, hi ha menys seus de grans empreses mentre que Madrid té una accessibilitat menor.

Classe 3. En aquesta classe trobem Barcelona, juntament amb Munic, Berlín, Roma, Brussel·les, Viena, Estocolm i Lisboa. Amb l'excepció de les dues primeres, totes comparteixen el fet de ser capitals estatals i de concentrar per aquest motiu bona part de les funcions internacionals dels seus estats. Roma i Barcelona tenen en comú compartir el seu rol amb una altra gran metròpoli, com també és el cas de les dues ciutats alemanyes d'aquesta classe. Cal destacar que es tracta d'un grup de ciutats que obtenen la seva puntuació de manera força heterogènia entre elles; Roma destaca per l'atracció cultural i turística, Milà és un centre financer important, Munic és la seu d'importantes empreses, Brussel·les és la seu de moltes institucions europees, mentre que Barcelona destaca més aviat per la seva diversificació.

Classe 4. En aquesta classe s'agrupa un total de quinze ciutats, entre elles la resta de capitals estatals que no s'inclouen en les classes anteriors, amb l'excepció de Luxemburg i Berna. Un altre grup el formen les ciutats de segon nivell

d'importància de França (Lió, Marsella i Tolosa de Llenguadoc) i Alemanya (Colònia, Frankfurt, Düsseldorf i Hamburg).

Classe 5. En aquesta classe es concentra un total de 34 ciutats, sovint perquè compleixen alguna funció de nivell europeu. França i Espanya són els estats que compten amb més ciutats en aquesta categoria amb set cadascuna, seguides del Regne Unit amb cinc ciutats.

Classe 6. Formen part d'aquesta classe un total de 39 ciutats, de les quals només algunes compleixen una funció important més enllà de la seva dimensió demogràfica, com Rennes, Pàdua o Munster, amb una important presència universitària, o la presència d'importants multinacionals com a Eindhoven (Philips) o Lausanna (Nestlé).

Classe 7. En aquest nivell, les 79 ciutats presents no tenen una dimensió europea important amb l'excepció de La Haia (port), Messina (universitat), Karlsruhe (recerca), Luton (aeroport), Blackpool i Toulon (turisme).

4. DIFERENCIAL ENTRE POBLACIÓ I NIVELL D'INFLUÈNCIA

L'estudi també inclou una classificació de les ciutats en funció del decalatge (écart en francès, o gap en anglès) entre la seva població, que es podria entendre com a potencial, i els seus resultats pel que fa als indicadors, la seva puntuació real.

Decalatge entre la població i els resultats dels indicadors	
Decalatge	Ciutat
3	Amsterdam
2	Ginebra, Granada, Luxemburg, Montpeller
1	Tarragona, Munic, Munster, Viena, Brussel·les, Palma de Mallorca, Hèlsinki, Lió, Marsella, Tolosa de Llenguadoc, Dublín, Cannes, Zúrich, Estocolm, Lisboa, Edimburg, Milà, Florència...
0	Alacant, Madrid, Bilbao, Bordeus, París, Londres, Roma, Porto, Cardiff, Frankfurt, Glasgow...
-1	Barcelona, Düsseldorf, València, Rotterdam, Atenes, Birmingham, Colònia, Dresden, Karlsruhe...
-2	Liverpool, Manchester, Catània, Nàpols, Belfast...
-3	Essen

La ciutat que obté una classificació molt per sobre del que caldria esperar segons la seva població és Amsterdam, que amb una població al voltant del milió d'habitants aconsegueix, però, concentrar un gran nombre de funcions de primera magnitud, a nivell financer, econòmic, d'infraestructures portuàries i aeroportuàries, alt nivell de producció científica, atracció turística, per fires i congressos, etc. En l'altre extrem trobem l'aglomeració urbana d'Essen, que inclou a més les ciutats de Duisburg, Dortmund i Bochum, totes quatre de més de quatre cents mil habitants, als quals cal afegir sis cents mil més d'altres ciutats, però que en canvi no aprofita aquest potencial que semblaria que pot donar la seva població, que la situa de fet com una de les aglomeracions urbanes més importants d'Europa.

5. LA DIVERSIFICACIÓ ECONÒMICA

L'anàlisi de les ciutats europees es completa amb una dimensió qualitativa que té en compte la diversitat de les situacions observades per a cada nivell d'influència que exerceixen. La tendència general és a la complexitat, acumulant funcions i incrementant la interrelació i l'intercanvi.

Ciutats d'economia diversificada. Aquest tipus de ciutat no es reparteix de manera homogènia ni entre els diferents països ni entre els nivells de població, tot i que a Alemanya i a Espanya són més nombroses. En aquesta categoria trobem ciutats com Londres, París o Barcelona.

Ciutats principalment industrials. Representen un terç del total de les ciutats, i la meitat d'elles presenten uns nivells d'influència baixos. Holanda, Bèlgica i Gran Bretanya són els països on aquest tipus de ciutats tenen més presència. Hi trobem ciutats com Birmingham, Torí, Bilbao o Anvers.

Ciutats principalment d'intercanvi. Aquest tipus de ciutat tenen uns nivells d'influència limitats, però sovint la presència d'infraestructures portuàries les reforcen com a centres de comerç general, cas de Tarragona, especialitzades en productes agrícoles, com València o Palerm, o en pesca, com Rostock.

Ciutats principalment turístiques. A excepció de Florència, les ciutats d'aquesta categoria presenten nivells febles d'influència, i són molt dependents del turisme. Trobem en aquesta categoria grans centres turístics com Alacant, Màlaga o Niça, i d'altres que ofereixen una dimensió més cultural, com Salzburg o Florència.

Ciutats principalment terciàries. Aquest grup de ciutats és poc nombrós, i es concentra al centre de la Unió Europea. Corresponen a ciutats sovint especialitzades en serveis financers i bancaris, com Amsterdam o Frankfurt, o en centres amb funcions polítiques i diplomàtiques, com Ginebra o La Haia.

Classificació de les ciutats per nivell d'influència i per tipus d'activitat								
Nivell d'influència segons la classificació respecte als indicadors								
Tipus d'economia	1	2	3	4	5	6	7	total
Diversificada	2	2	8	12	18	17	26	35
principalment industrials					10	10	37	57
principalment d'intercanvi					2	7	9	18
principalment turístiques				1	3	3	5	12
principalment terciàries		1		2	1	2	2	8
total	2	3	8	15	34	39	79	180

6. CAP A UNA 'CIUTAT GLOBAL' EUROPEA?

L'anàlisi comparativa de les ciutats europees ha establert les seves posicions relatives segons certs aspectes del seu desenvolupament i de la seva obertura europea. Aquestes posicions relatives determinen les seves possibilitats de desenvolupament en el sistema del qual formen part, i que representa a més l'estructura del territori europeu. Els indicadors seleccionats per a l'estudi cobreixen diferents aspectes del desenvolupament urbà, i permeten una comparació diversa, tot i que per definició sempre seran qüestionables i millorables.

La jerarquia funcional s'elabora a partir de la freqüència i del nivell de dispersió de les funcions que afavoreixen la influència a nivell europeu, i es troben presents en totes les ciutats de l'estudi, en menor o major mesura. Aquesta diversificació general de funcions obeeix en gran part al desenvolupament dels transports i dels intercanvis, així com de les polítiques locals dels anys noranta, a través de les quals moltes ciutats s'han dotat de les infraestructures i els serveis necessaris per disposar d'una projecció internacional. Alhora, la diversitat de funcions, tant les més tradicionals com les més innovadores, es reforcen mútuament i fa que també es doni un desenvolupament polaritzat a favor de les grans ciutats. Així doncs, la jerarquia comença primer de tot a l'interior de cada estat, i discrimina les ciutats i la seva inserció en el sistema urbà europeu.

Les funcions de comandament o d'organització més selectives, com les seues socials de les grans empreses, les places financeres o la recerca i l'edició científica, reforcen el fenomen de polarització i jerarquització especialitzant les grans metròpolis en sectors complementaris. Així, totes les grans ciutats, amb l'excepció de París i Londres, tendeixen a especialitzar-se en alguns sectors per tal de prendre part d'aquest grup més desenvolupat de ciutats. Algunes ciutats més petites -fins i tot de menys de dos cents mil habitants- estan també molt especialitzades en alguna funció: portuària, universitària, turística, seu d'institucions. Cal dir, però, que el risc de declivi del sector en el qual està especialitzada una ciutat només es pot combatre amb el manteniment d'una certa diversificació de funcions, que permeti disposar d'una estructura urbana flexible.

Amb tot, cap dels models de desenvolupament que es poden trobar a Europa es pot considerar millor que els altres, i la xarxa urbana europea es basa, de fet,

en aquesta diversitat. Cada tipus de ciutat juga un paper variable en la producció o difusió de la innovació, en l'articulació d'un territori, i ho fa en diferents nivells i sectors. A més, avui més que mai les ciutats no es troben aïllades, sinó que les fonts dels seus recursos es basen en la seva inserció en el sistema urbà europeu. Aquesta xarxa es desenvolupa sota una forta dinàmica autònoma, tot i que es pot sostenir i promoure a través de polítiques sectorials i d'inversió en vies de comunicació i intercanvi.

L'accessibilitat és un factor clau de desenvolupament de la integració dins el sistema de ciutats. Les perifèries no se situen pas per força als marges del territori europeu, sinó que podem trobar també al cor d'Europa ciutats mal articulades amb l'entrellat urbà, com Eindhoven o Florència. El nivell d'accessibilitat contraposa les grans metròpolis europees, ben articulades entre elles, amb una xarxa d'altres ciutats pitjor connectades a aquesta armadura central. Els projectes europeus en matèria de transport poden corregir aquesta tendència, introduint polítiques que reequilibrin aquesta polarització i jerarquització, evitant que la dinàmica del sistema europeu de ciutats acabi per generar una 'ciutat global' europea que integri un nombre limitat de ciutats, que serien les úniques a poder participar de les oportunitats de la xarxa dominant, respecte a la qual les petites i mitjanes ciutats sortirien perdent, a causa del procés de concentració de les funcions internacionals.

Tot i que l'aproximació de l'estudi es limita a les grans xarxes urbanes, els altres nivells territorials -dels quals també formen part les ciutats- viuen processos similars de divisió o compartimentació. Al si mateix de les aglomeracions urbanes, la fragmentació dels sistemes és ben present, malgrat les polítiques públiques orientades específicament a millorar la cohesió. El desenvolupament de les xarxes s'ha d'articular a totes les escales, tant a nivell intraurbà com interurbà, entre ciutats properes i ciutats llunyanes, passant per les xarxes regionals de ciutats petites i mitjanes. La contigüitat de les xarxes no s'ha d'oposar a les continuïtats espacials de proximitat, que eviten la fragmentació i la discontinuïtat, sinó que, més aviat al contrari, s'han de reforçar l'una a l'altra. Pensar en xarxes de ciutats i de territoris articulats a totes les escales, o pensar en territoris reticulars és una de les apostes de desenvolupament equilibrat més important per a les ciutats europees.

Documents de Prospectiva i Estratègia

Prospectiva i Estratègia

Generalitat
de Catalunya